

معرفی اجمالی حسابداری تعهدی

۱- تعریف مبانی حسابداری

مبانی حسابداری در واقع اشاره به زمان شناسایی درآمدها و هزینه‌ها دارد. بعبارت دیگر، زمانی که یک دارایی خریداری یا یک بدهی تحمل می‌گردد، درآمدها و هزینه‌های مرتبط با آن‌ها چه زمانی باید شناسایی و ثبت گردد. مبانی مورد استفاده در سازمان‌های دولتی شامل نقدی، نقدی تعدیل شده، نیمه تعهدی، تعهدی تعدیل شده و تعهدی کامل می‌باشد.

مبنای نقدی: مبنای نقدی یک روش حسابداری است که طبق آن درآمدها در زمان دریافت و هزینه‌ها در زمان پرداخت وجه نقد شناسایی و ثبت می‌گردند.

مبنای نقدی تعدیل شده: در این مبنا درآمدها طبق مبنای نقدی یعنی زمانی که وجه نقد دریافت می‌گردد، شناسایی و هزینه‌ها زمانی ثبت می‌گردند که دو شرط تحویل کالا یا انجام خدمت و قطعیت پرداخت آن‌ها محرز شده باشد.

مبنای نیمه تعهدی: مبنای نیمه تعهدی در واقع ترکیبی از دو مبنای نقدی و تعهدی می‌باشد که طبق آن هزینه‌ها بر مبنای تعهدی و درآمدها بر مبنای نقدی شناسایی و در دفاتر ثبت می‌گردند.

مبنای تعهدی تعدیل شده: در مبنای تعهدی تعدیل شده هزینه‌ها در زمان تحمل، شناسایی و در دفاتر ثبت می‌شوند و درآمدها بر حسب ماهیتشان به دو صورت اندازه‌گیری می‌شوند. در صورتی که مبلغ درآمدها "قابل اندازه‌گیری" باشد و در مدت کوتاهی پس از تشخیص، "قابل وصول" باشند با استفاده از مبنای تعهدی و در صورتی که اندازه‌گیری و زمان وصول آن قابل تعیین نباشد با استفاده از مبنای نقدی شناسایی و ثبت می‌گردند.

مبنای تعهدی: طبق مبنای تعهدی، معاملات بر مبنای رویداد اقتصادی آن‌ها بدون در نظر گرفتن زمان دریافت و پرداخت وجه نقد، شناسایی می‌شوند. طبق این روش، درآمدها در زمان تحقق و هزینه‌ها در زمانی شناسایی می‌شوند که بدهی‌ها متحمل شده و یا منابع مصرف شده باشند.

۲- الزامات اجرای مبنای تعهدی:

با توجه به الزامات موجود از جمله مواد ۱۳۸ و ۴۹ و ۱۴۴ و ۴۹ برنامه چهارم، ماده ۲۱۹ برنامه پنجم توسعه، ماده ۱۶ قانون مدیریت خدمات کشوری، بند ۳۲ سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری، مصوبات هیات امناء و بخشنامه‌های وزارت، بکارگیری حسابداری (مبنای)

تعهدی طی بیست سال گذشته یک روند افزایشی در دولت‌ها و سازمان‌های بخش عمومی داشته است. حسابداری تعهدی سبب بهبود کارآیی، اثربخشی و یا پاسخگویی سازمان‌ها می‌گردد. اعتقاد بر این است که حسابداری تعهدی در تصمیم‌گیری بهتر و افزایش عملکرد و پاسخگویی از طریق استفاده از گزارشگری و بودجه بندی بر مبنای تعهدی نقش مهمی دارد. بخصوص که حسابداری تعهدی، در تصمیمات مدیریتی در خصوص ارقام ترازنامه نقش داشته و سبب مدیریت بهتر هزینه می‌شود. همچنین، امکان بودجه‌بندی تعهدی، رسیدن به مشتری‌مداری، تخصیص بهتر منابع، عملکرد و پاسخگویی بیشتر را فراهم می‌نماید. بعلاوه، دستیابی به گزارش‌های تعهدی مبنایی بهتر برای پاسخگویی به دولت و جامعه فراهم می‌نماید. مبنای تعهدی اطلاعاتی با کیفیت بالاتر برای تصمیم‌های مربوط به مدیریت و تخصیص منابع فراهم می‌نماید و یک معیار کارآ و قابل اتکایی در ارتباط با سلامت سازمان از طریق تهیه گزارش‌های کامل و صحیح در مورد تمام بدهی‌ها و مبالغ دریافتی در اختیار قرار می‌دهد. مبنای تعهدی، نقاط ضعف سیستم نقدی را برطرف نموده و تصویری کامل از دارائی‌ها و بدهی‌ها، هزینه‌های واقعی و عملکرد منعکس می‌کند که با گرایش به سمت اصلاح مدیریت بخش عمومی و ارزیابی عملکرد بر مبنای خروجی منطبق بوده، و نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان داخلی و خارجی را برآورده می‌سازد. بعلاوه، مبنای تعهدی روشی برتر برای گزارش وضعیت واقعی از منابع موجود و تعهدات آتی بوده و کیفیت و مربوط بودن اطلاعات را برای سیاست‌گذاری بلندمدت بهبود می‌بخشد.

۳- مزایای بکارگیری مبنای تعهدی

در بخش عمومی، حسابداری بعنوان یک سیستم اطلاعات مالی در نظر گرفته می‌شود که هدف آن تهیه‌ی اطلاعات مالی مفید برای مدیریت، اندازه‌گیری عملکرد و اهداف پاسخگویی برای استفاده‌کنندگان می‌باشد. چند نمونه از مزایای مبنای تعهدی به شرح زیر می‌باشند

پاسخگویی و تصمیم‌گیری: مبنای تعهدی با ارائه اطلاعات اضافی، فرآیند تصمیم‌گیری را بهبود می‌بخشد.

مدیریت هزینه: در حسابداری نقدی هزینه‌ها زمانی شناسایی می‌شوند که وجه نقد پرداخت شده باشد. صرف‌نظر از ماهیت هزینه، با تحصیل دارائیه‌ها (مانند ساختمان، مبلمان، اثاثیه و تجهیزات) به روشی مشابه با پرداخت برای هزینه‌های پرسنلی و سایر هزینه‌های عملیاتی مثال هزینه برق رفتار می‌گردد. اما در سیستم تعهدی، هزینه‌ها زمانی به حساب گرفته می‌شوند که تحمل شده باشند. صرف‌نظر از پرداخت نقدی، هزینه‌های سرمایه‌ای بعنوان دارایی شناسایی می‌شوند و هزینه‌داری را با تخصیص هزینه‌های سرمایه‌ای آنها طی عمر مفیدشان مستهلک و به عنوان هزینه خدمات در هر دوره در نظر گرفته می‌شود. در ضمن هزینه‌های تحقق یافته و پرداخت نشده شناسایی و به عنوان بدهی ثبت می‌شود. مانند مزایای بازنشستگی.

مدیریت دارایی: در مبنای نقدی دارایی‌ها زمانی که وجه نقد پرداخت می‌گردد بعنوان مخارج شناسایی می‌شوند. اما در مبنای تعهدی، با ثبت کامل دارایی‌ها، در حفظ، جایگزینی، شناسایی و کنارگذاری آنها بهتر مدیریت می‌شوند.

مدیریت دریافتی‌ها: مبنای تعهدی برای درآمد غیرنقدی یک حساب دریافتی ایجاد می‌کند تا مبلغ درآمدی که مشتری هنوز بدهکار است را ثبت نماید.

مدیریت بدهی‌ها: در مبنای نقدی بدهیها شناسایی نمی‌شود، و در ارزیابی وضعیت و نتایج مالی و یا تعیین نیازهای درآمدی آینده به حساب نمی‌آیند. بعلاوه هزینه‌های معوق نیز در پایان سال مالی معلوم نیستند، ولی در مبنای تعهدی با تعیین کوتاه مدت یا بلندمدت بودن آنها به مدیران کمک می‌کند تا با کمبود وجه نقد مواجه نگردند.

تهیه‌ی اطلاعات کامل در مورد هزینه‌ها: ارائه‌ی اطلاعات کامل هزینه‌ها برای قیمت‌گذاری، مدیریت عملکرد و بودجه‌بندی مفید می‌باشد. در سیستم نقدی فقط هزینه‌هایی که در جریان نقدی اثر داشته باشند گزارش می‌شوند.

تهیه صورت‌های مالی برای اهداف گزارشگری: صورت‌های مالی تهیه شده بر مبنای تعهدی، کارآیی و اثربخشی بخش‌ها را ارزیابی نموده و زمینه را برای تقلب و فساد کاهش می‌دهد.

۴- فهرست مراحل کلی اجرای پروژه

❖ مطالعه، بررسی و تدوین مبنای تئوریک مربوط به پروژه تغییر حسابداری نقدی به تعهدی

❖ کسب شناخت نسبت به مجموعه دانشگاه، فعالیت‌ها و فرایندهای مختلف آن از نظر مالی و پاسخگوئی (درون سازمانی و برون سازمانی)

- جمع‌آوری و بررسی اطلاعات کلی
- کسب شناخت نسبت به فرایندها و سایر فعالیت‌های دانشگاه
- مشاهده عینی و بازدیدهای میدانی
- بررسی ساختار، تشکیلات سازمانی و سیستم‌های حسابداری بخش امور مالی
- مطالعه و شناخت مجموعه قوانین، مقررات و رویه‌های ناظر و حاکم بر تشکیل، اداره و فعالیت دانشگاه

❖ طراحی الگوی گزارشگری و صورتهای مالی نمونه

- صورت وضعیت مالی
- صورت تغییرات در وضعیت مالی
- گردش حساب تغییرات در ارزش خالص
- صورت مقایسه بودجه و عملکرد
- یادداشتهای توضیحی
- صورت جریان وجوه نقد

❖ تجزیه و تحلیل فرایندها جهت تعیین شناسائی رویدادها و فعالیت‌های مالی

- بررسی و طبقه‌بندی چرخه‌ها به مالی، مرتبط با مالی به طور مستقیم و مرتبط با مالی به طور غیرمستقیم
- شناسائی فعالیتها و رویدادهای مالی در هر یک از چرخه‌های فوق‌الذکر

- گردآوری و بررسی کفایت فرم ها و محتویات اطلاعاتی موجود در هر یک از چرخه های مذکور برای سیستم تعهدی و تامین نیازهای اطلاعاتی دانشگاه
- ثبت کلی سند حسابداری در خصوص رویدادهای مالی شناسائی شده فوق الذکر در سیستم حسابداری تعهدی

❖ تدوین کدینگ حسابداری، نظامنامه مالی و سایر دستورالعملهای مورد نیاز مشتمل بر انبار، اموال، تنخواه و....

- طراحی کدینگهای مورد نیاز
- کدینگ حسابداری
- کدینگ اموال
- کدینگ مراکز توجه
- تهیه و تدوین دستورالعمل ها
- تحصیل و تعیین بهای تمام شده دارائیهای ثابت مشهود (اموال)
- مخارج پس از بهره برداری و برکناری دارایی های ثابت مشهود (اموال)
- استهلاك دارائیهای ثابت مشهود (اموال)
- پلاک کوبی اموال
- کنترلهای داخلی دارایی های ثابت مشهود (اموال)
- دستورالعمل انبار
- نظام نامه مالی

❖ کمک به درک تیم تولید نرم افزار (مکانیزه) از فرایندها و سیستم های اطلاعاتی

❖ برگزاری کارگاه های آموزشی

❖ کمک به جمع اوری اطلاعات برای ورود به سیستم جدید (تعهدی)

- اطلاعات مربوط به حقوق و دستمزد
- اطلاعات مربوط به اموال و دارائیهای ثابت
- اطلاعات مربوط به موجودی های انبار
- اطلاعات مربوط به درآمدها
- اطلاعات سنواتی مربوط به بدهکاران و بستانکاران
- اطلاعات مربوط به حسابهای بانکی دانشکده ها و سایر قسمت ها

❖ کمک به پیاده سازی و استقرار سیستم و ارائه مشاوره لازم جهت برطرف نمودن اشکالات احتمالی در فرایند اجرا

❖ مشاوره و نظارت بر تهیه گزارشات یک دوره

❖ تهیه گزارش نهایی اجرای پروژه

۵- معرفی کمیته راهبری و اعضای تیم پروژه تعهدی

جدول شماره ۱- کمیته راهبری

نام و نام خانوادگی	سمت	مدرک تحصیلی	محل فعالیت
محمد جواد وریدی (از ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲)	معاون اداری مالی	دکتری	دانشگاه فردوسی
ابوالفضل باباخانی (از ۱۳۹۲ تا کنون)	معاون اداری مالی	دکتری	دانشگاه فردوسی
مرتضی خادمی	معاون طرح و برنامه	دکتری	دانشگاه فردوسی
مصطفی جهانبانی	مدیر عامل	فوق لیسانس	موسسه حسابرسی و خدمات مدیریت رهیافت
محسن کاهانی	مرکز فناوری اطلاعات	دکتری	دانشگاه فردوسی
نادرمراغه چی	مدیر مالی اسبق	فوق لیسانس	دانشگاه فردوسی
محمدهادی موید	مدیر بودجه	دکتری	دانشگاه فردوسی
محمدعلی باقرپورولاشانی	مدیر پروژه	دکتری	دانشگاه فردوسی - موسسه حسابرسی رهیافت

جدول شماره ۲- دستگاه نظارت

نام و نام خانوادگی	سمت	مدرک تحصیلی	محل فعالیت
محمدحسین ودیعی	عضو هیات علمی و مدیر گروه حسابداری	دکتری	دانشگاه فردوسی
نادرمراغه چی	مدیر مالی اسبق	فوق لیسانس	دانشگاه فردوسی
محمدهادی موید	مدیر طرح و برنامه	دکتری	دانشگاه فردوسی

جدول شماره ۳- تیم اجرایی پروژه

نام و نام خانوادگی	سمت	مدرک تحصیلی	محل فعالیت
محمد علی باقر پور ولاشانی	مدیر پروژه	دکتری	دانشگاه فردوسی - موسسه حسابرسی رهیافت
وحیدفاضل	سرپرست ارشد	دانشجوی کارشناسی ارشد	موسسه حسابرسی رهیافت
مسعوداختری	سرپرست ارشد	لیسانس	موسسه حسابرسی رهیافت
عفت حق شناس	حسابرس	لیسانس	موسسه حسابرسی رهیافت
رضادرویشی	حسابدار	دانشجوی کارشناسی ارشد	دانشگاه فردوسی
بیثارثوف کاتب	حسابدار	لیسانس	دانشگاه فردوسی
سیمین میامی	حسابرس	دانشجوی کارشناسی ارشد	موسسه حسابرسی رهیافت
مجتبی تمیز	حسابدار	فوق لیسانس	دانشگاه فردوسی
حسین اقبالی	حسابدار	فوق لیسانس	دانشگاه فردوسی
محمد تقی حمیدی	مسئول حسابداری	فوق لیسانس	دانشگاه فردوسی

۶- منوی سیستم جامع مالی طبق نظام تعهدی

سامان سپاردر نقد من و دانشگاه فردوسی مشهد

دانش: سازمان مرکزی کاربر: رضا درویشی
دوره: دوره سراسری ۹۲ شناسه: darvish-re

امکانات سیستم

- دوشنبه ۱ دی ۱۳۹۲
- منوی اصلی
- عملیات کاربر
- مدیریت واحدهای کاربران
- تخصیص دفتر و دوره
- دسترسی کاربران به دفاتر

سامان سپاردر نقد من و دانشگاه فردوسی مشهد

دانش: سازمان مرکزی کاربر: رضا درویشی
دوره: دوره سراسری ۹۲ شناسه: darvish-re

امکانات سیستم

- دوشنبه ۱ دی ۱۳۹۲
- منوی اصلی
- عملیات کاربر
- اطلاعات پایه
- مدیریت فرایندها
- مدیریت رویدادهای مالی
- گردش حساب
- حساب های تلفیقی
- گردش اعتبار
- مراکز هزینه

سامان سپاردر نقد من و دانشگاه فردوسی مشهد

دانش: سازمان مرکزی کاربر: رضا درویشی
دوره: دوره سراسری ۹۲ شناسه: darvish-re

امکانات سیستم

- دوشنبه ۱ دی ۱۳۹۲
- منوی اصلی
- عملیات کاربر
- اطلاعات پایه
- عملیات برگه
- صدور برگه
- نزار افتتاحیه- نزار اختتامیه
- اجزای رویداد مالی

سامان سپاردر نقد من و دانشگاه فردوسی مشهد

دانش: سازمان مرکزی کاربر: رضا درویشی
دوره: دوره سراسری ۹۲ شناسه: darvish-re

امکانات سیستم

- دوشنبه ۱ دی ۱۳۹۲
- منوی اصلی
- عملیات کاربر
- اطلاعات پایه
- عملیات برگه
- تخصیص و اعتبار
- تخصیص و تعهد اسناد وارزیر
- تخصیص اعتبار گروهی
- گزارش اعتبارات
- مدیریت شمع اعتبار

سامان سپاردر نقد من و دانشگاه فردوسی مشهد

دانش: سازمان مرکزی کاربر: رضا درویشی
دوره: دوره سراسری ۹۲ شناسه: darvish-re

امکانات سیستم

- دوشنبه ۱ دی ۱۳۹۲
- منوی اصلی
- عملیات کاربر
- اطلاعات پایه
- عملیات برگه
- تخصیص و اعتبار
- گزارشات
- گزارش نزار
- گزارش دفتر
- گزارش گردش عملیات
- گزارش چکها
- گزارش برگه ها
- گزارش مانده اعتبار